

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Затверджено на засіданні кафедри
Соціології та психології управління
Протокол № 6 від 15.12.2016 р.

Програма
навчальної дисципліни
«ПСИХОЛОГІЯ»
для студентів напряму підготовки
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання

Укладачі: к.е.н., доцент Полубедова А. О.

Відповідальний за випуск
зав. каф. Соціології та психології управління

Л. О. Сасіна

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

1. Вступ

Особливості сучасного етапу розвитку суспільства обумовлюють необхідність поліпшення психологічної підготовки сучасних спеціалістів. Психологія являє собою науковий напрям, що розглядає і вивчає об'єктивні, реально існуючі психічні явища і факти; виявляє особливості, закономірності побудови та розвитку психіки, функціонування її механізмів. Психологія дозволяє студентам знайти відповіді на деякі важливі питання, допомагає зрозуміти закони мислення, формування інтелекту, пізнати суть і сенс життя та його цінність. Вона сприяє більш ефективній взаємодії з навколишнім світом, вказує на особливості кожної людини та підказує засоби, що допомагають подоланню негативних її рис. Вивчення основ психології сприятиме підвищенню ефективності власної професійної діяльності, допоможе найповніше використовувати особистісний потенціал людини, налагоджувати стосунки між членами колективу.

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія» є формування системи теоретичних знань про базові категорії та принципи, фундаментальні теорії психології, загальні закономірності психічної діяльності особистості та оволодіння основами загальної психологічної грамотності майбутнього спеціаліста.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

сформувати систему теоретико-методологічних знань із проблем психологічної науки і практики, пізнання структурних елементів психіки – психічних пізнавальних процесів, властивостей, станів і утворень на рівні відтворення і тлумачення для практичного застосування та втілення в процесі фахової діяльності майбутнього спеціаліста; сформувати у студентів установку на самореалізацію та саморозвиток.

Об'єкт навчальної дисципліни: психіка людини.

Предметом навчальної дисципліни є закони, закономірності, механізми функціонування та розвитку психіки як особливої форми життєдіяльності.

Пререквізити: Вивчення дисципліни «Психологія» ґрунтується на знаннях шкільної програми з «Біології» та викладається поряд із дисциплінами «Філософія» та «Соціологія».

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

психологічну характеристику психічних пізнавальних процесів, властивостей, станів та утворень;

основні закономірності функціонування психічних пізнавальних процесів;

закономірності формування і розвитку особистості;

фактори формування особистості;

концепції особистості;

психологічні концепції теорії діяльності та її основні компоненти;

вміти:

застосовувати категоріальний апарат психології в системі професійного навчання і практичної діяльності;

враховувати основні психічні, соціально-психологічні та психофізіологічні прояви особистості;

сприймати науково обґрунтовану психологічну інтерпретацію структурних елементів психіки особистості;

усвідомлювати власну психічну сферу;

аналізувати різноманітні види діяльності;

пізнавати рівень розвитку психічних пізнавальних процесів у особистості.

У процесі викладання навчальної дисципліни «Психологія» основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

**Професійні компетентності, які отримують студенти після
вивчення навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
ПС. 1	Проводити аналіз психічних станів, властивостей та процесів особистості	Визначати загальні характеристики когнітивної сфери особистості
		Формувати кола проблем пов'язаних з визначенням індивідуальних відмінностей мислення та уяви особистості
		Визначати основні завдання психології особистості та психологічну структуру особистості
		Визначати структуру свідомості та методологічні засади психоаналітичних та неопсихоаналітичних теорій
ПС. 2	Використовувати знання психології емоцій у процесі взаємодії	Визначати загальні характеристики афективної сфери особистості, емоційний стан і фактори його регуляції
		Грамотно визначати характеристики емоцій інтересу, радості, здивування, печалі, гніву; форми довільного управління поведінкою
ПС. 3	Застосовувати спеціальні прийоми та засоби розвитку афективної сфери для підвищення ефективності діяльності особистості	Здатність до розуміння функціонального призначення афективної сфери особистості та складу вольових якостей
		Визначати проблеми структурного аналізу діяльності
		Здійснювати психологічний аналіз інформаційної підсистеми діяльності та поведінки особистості

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
«Психологія» за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння та навички	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Когнітивна сфера особистості					
Тема 1. Загальна характеристика сенсорно-перцептивних процесів. Увага. Пам'ять					
Визначати загальні характеристики когнітивної сфери особистості	Сутність понять «відчуття», «сприйняття», «увага», «пам'ять»	Класифікації відчуттів і властивостей сприйняття; загальних характеристик та особливостей уваги, процесів пам'яті	Визначати відмінності відчуття та сприйняття особистості. Здійснювати ідентифікацію видів уваги та пам'яті	Презентувати індивідуальні особливості відчуттів та сприйняття, пам'яті та уваги особистості	Відповідальність за точну ідентифікацію відчуттів та сприйняття як частини пізнавального процесу; властивостей пам'яті та уваги особистості
Тема 2. Мислення. Уява та уявлення в творчій діяльності					
Формувати кола проблем пов'язаних з визначенням індивідуальних відмінностей мислення та уяви особистості	Сутність понять «мислення» та «уява»	Знання основних положень теорії дослідження мислення; видів та прийомів уяви	Проводити декомпозицію репродуктивних та продуктивних компонентів мислення. Оцінювати психологічні механізми розуміння та усвідомлення	Презентувати психологічні механізми мислення; результати застосування прийомів уяви	Відповідальність за точну ідентифікацію видів та форм мислення і процесів уяви

1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 2. Психологія особистості					
Тема 3. Предмет та завдання психології особистості. Психологічна природа особистості. Розвиток психіки та становлення особистості. Психологічна структура особистості					
Визначати основні завдання психології особистості та психологічну структуру особистості	Сутність поняття «особистість». Психологічний зміст понять «розвиток», «розвиток психіки» і «розвиток особистості»	Знання основних психологічних теорій особистості; основних принципів, етапів та механізмів соціалізації особистості; основних моделей вікового розвитку людини; компонентів психологічної структури особистості	Обґрунтовувати зв'язки та взаємозв'язки психології особистості з іншими науковими дисциплінами та галузями психології; вікову періодизацію розвитку людини; компоненти психологічної структури особистості	Презентувати основні принципи та методи дослідження особистості; онтогенез в концепціях вітчизняних психологів; особливості структурно-функціональних та індивідуально-психологічних характеристик особистості	Відповідальність за визначення та співвідношення ключових понять: людина, суб'єкт, індивід, індивідуальність, особа, особистість; за ідентифікацію компонентів психологічної структури особистості
Тема 4. Свідомість, самосвідомість та рефлексивні характеристики особистості. Гармонія та відхилення у розвитку особистості. Методологічні засади сучасних теорій особистості					
Визначати структуру свідомості та методологічні засади психоаналітичних та неопсихоаналітичних теорій	Сутність поняття «свідомість», «самосвідомість» та «гармонійна особистість»	Знання вікових особливостей формування самосвідомості; особливостей відхилень у розвитку особистості, особливостей сучасних	Визначити вікові особливості формування самосвідомості та відмінності сучасних теорій особистості	Презентувати основні характеристики гармонійної людини	Відповідальність за формування самооцінки в розвитку особистості. Самостійно визначати агресивну особистість

		теорій особистості			
--	--	--------------------	--	--	--

1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 3. Емоційно-вольова сфера особистості					
Тема 5. Загальна характеристика афективної сфери особистості. Принципи та методи психології емоцій. Емоційні стани і фактори їх регуляції					
Визначати загальні характеристики афективної сфери особистості, емоційний стан і фактори його регуляції	Ідентифікація прояву емоцій у процесі взаємодії, розуміння його базових принципів психології емоцій	Знання основних теорій емоцій, методів вивчення емоційних станів	Контролювати співвідношення емоцій у поведінці. Долати стан фрустрації	Розуміти психосоматичні прояви в процесі комунікації	Контролювання власного тіла та емоцій в процесі взаємодії
Тема 6. Загальні характеристики емоцій інтересу, радості, здивування, печалі, гніву. Теорії волі					
Грамотно визначати характеристики емоцій інтересу, радості, здивування, печалі, гніву; форми довільного управління поведінкою	Характеристика емоцій печалі, гніву, інтересу, радості і здивування. Основні поняття та розвиток підходів до визначення волі	Знання основних джерел та активаторів емоційних станів, природи та функції волі	Визначати взаємозв'язок емоцій інтересу і радості у розвитку когнітивних процесів. Ідентифікувати форми довільного управління власної поведінки	Презентувати прояви емоцій та почуттів у процесі взаємодії з іншими людьми та статеві відмінності емоційної сфери особистості	Відповідальне реагування на прояви емоцій співрозмовника. Самостійне формування і розвиток вольових якостей особистості

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Функціональне призначення афективної сфери. Вольові якості особистості					
Здатність до розуміння функціонального призначення афективної сфери особистості та складу вольових якостей	Основні функції емоцій. Загальні властивості вольових якостей	Знання афективних сфер через самоспостереження; класифікації вольових якостей	Регулювати емоції та волю в процесі самостворення особистості	Демонстрація вольових якостей у процесі діяльності	Відповідальність за підвищенням рівня вольових якостей особистості
Змістовий модуль 4. Діяльність і поведінка особистості					
Тема 8. Проблеми та методологічні основи структурного аналізу діяльності. Психологічний аналіз потребнісно-мотиваційної підсистеми діяльності та поведінки особистості. Психологічний аналіз операціональної підсистеми діяльності та поведінки особистості					
Визначати проблеми структурного аналізу діяльності	Поняття та структура людської діяльності та класифікація мотивів поведінки	Знання психологічних теорій діяльності; класифікації потреб та мотивів поведінки; співвідношення понять «знання», «навички», «вміння»	Проводити порівняльний аналіз психологічних теорій діяльності	Презентувати характеристики основних видів діяльності	Формувати особистісні потреби та мотиви поведінки та діяльності
Тема 9. Психологічний аналіз інформаційної підсистеми діяльності та поведінки особистості. Психологічний аналіз регулятивної підсистеми особистості					
Здійснювати психологічний аналіз інформаційної підсистеми діяльності та поведінки особистості	Сутність понять: «образ», «знак», «мова», «код», «модель», «символ», «саморегуляція	Знання психологічних аспектів обробки інформації та прийняття рішень; загальних ознак індивідуального стилю діяльності	Вміння обробляти інформацію в процесі прийняття рішень	Розуміння процесу інформаційного обслуговування діяльності та поведінки	Відповідальність за прийняте рішення

	Я»				
--	----	--	--	--	--

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Когнітивна сфера особистості

Тема 1. Загальна характеристика сенсорно-перцептивних процесів.

Увага. Пам'ять

1.1. Основні характеристики когнітивної сфери особистості. Визначення та властивості понять «відчуття» та «сприймання». Функції відчуттів та сприймань.

1.2. Відчуття та сприймання як різні за повнотою та глибиною рівні пізнавальної діяльності індивіда. Активно орієнтувальна та регуляторна функції відчуттів та сприймань у поведінці та діяльності. Основні характеристики сенсорного образу.

1.3. Модальність (якість) відчуття. Інтенсивність відчуття як його кількісна характеристика. Чутливість аналізатора та її вимірювання. Часові характеристики відчуттів. Поняття тривалості та послідовності відчуттів. Просторові характеристики відчуттів.

1.4. Цілісність та структурність сприймання, різні тлумачення їхніх механізмів (гештальтпсихологія, Д. Гібсон, теорія перцептивних дій). Предметність та свідомість сприймання як його змістовної характеристики. Константність сприймання. Значення константності сприймання для життєдіяльності. Механізм константності сприймання. Поняття діапазону повної константності. Види перцептивних констант.

1.5. Поняття апперцепції. Вплив специфічних характеристик перцептивного образу (цілісності, предметності, узагальненості та ін.) на відображення просторово-часових, якісних та кількісних характеристик об'єктів.

1.6. Основні підходи до визначення уваги. Психологічні теорії уваги. Функції уваги. Особливості розвитку та шляхи формування властивостей уваги.

1.7. Увага в пізнавальній діяльності особистості.

1.8. Психологічна активність і форми її прояву. Усвідомлюване і неусвідомлюване в пізнавальній діяльності. Установка і діяльність. Психічна саморегуляція, довільне і мимовільне в саморегуляції.

1.9. Неспання та увага. Активація та увага. Основні підходи до визначення уваги. Психологічні теорії уваги. Функції уваги.

1.10. Якості уваги. Проблема їх класифікації. Види уваги залежно від її спрямованості та зосередження. Властивості уваги. Експериментальне вивчення уваги. Внутрі- та міжфункціональні зв'язки уваги.

1.11. Фізіологічні умови уваги. Уявлення про увагу в класичній та сучасній фізіології: підвищення вибіркової мозкової активності як основа зосередженості уваги. Рівні неспання та увага; об'єктивні фізіологічні показники активації функціональних систем, нервові механізми активації; роль кори головного мозку в організації уваги.

1.12. Розвиток і формування уваги. Деякі вікові особливості розвитку уваги. Шляхи формування властивостей уваги.

1.13. Загальна характеристика пам'яті. Психологічні теорії пам'яті і проблеми пам'яті в асоціанізмі, гештальтпсихології, біхевіоризмі; соціально-психологічний підхід до проблем пам'яті; інформаційний підхід до проблем пам'яті; діяльнісний та системний підходи до вивчення пам'яті.

1.14. Процеси пам'яті: запам'ятовування та фактори, що його зумовлюють, взаємовідношення довільного і мимовільного в запам'ятовуванні. Відтворення. Зберігання-забування. Теорії забування. Явище ремінісценції.

1.15. Види пам'яті: проблема класифікації пам'яті, основні підходи до виділення видів пам'яті. Образна пам'ять та її особливості. Словесно-логічна пам'ять, її зв'язок з мисленням. Довільна і мимовільна пам'ять. Види пам'яті за ознакою тривалості; запам'ятовування і зберігання матеріалу.

1.16. Проблема короткочасної пам'яті: дослідження короткочасної пам'яті в зарубіжній та вітчизняній психології. Оперативна пам'ять. Взаємозв'язок короткочасної та довгочасної пам'яті. Психологічна характеристика властивостей пам'яті. Фізіологічні основи пам'яті: лабільна і стабільна фази пам'яті, модифікація мозкових станів, проблема локалізації функцій пам'яті. Клінічні порушення пам'яті. Деякі вікові та індивідуальні особливості пам'яті: загальна характеристика змін розвитку пам'яті, вікові

особливості динаміки розвитку пам'яті, індивідуальні особливості пам'яті людей.

Тема 2. Мислення. Уява і уявлення в творчій діяльності

2.1. Загальна характеристика мислення. Основні положення теорій мислення М. Сеченова, Л. С. Виготського, С. Л. Рубінштейна, П. Я. Гальперіна, Г. С. Костюка. Теорія мислення як теорія поетапного формування розумових дій (закономірності процесу інтеріоризації зовнішніх предметних дій, типи орієнтації тощо).

2.2. Основні положення суб'єктивного підходу до досліджень мислення (Л. М. Веккер, О. Ю. Артем'єва та ін.). Характеристика мислення як процесу розв'язання задач. Фазний характер процесу мислення. Поняття «проблемної ситуації» та «задачі». Класифікація факторів, які впливають на процес розв'язання задач. Операціональний склад процесу мислення (аналіз – синтез, порівняння, узагальнення – конкретизація, абстрагування – індивідуалізація).

2.3. Словесно-образний підхід у процесі мислення. Фактори вибірковості процесу мислення. Репродуктивні та продуктивні компоненти

мислення. Види мислення. Принцип єдності психіки та діяльності як методологічна основа дослідження видів мислення. Типи мислення в соціогенезі. Стадії розвитку в онтогенезі (наочно-дійове, наочно-образне та словесно-логічне мислення). Особливості емпіричного, теоретичного, професійного мислення. Психологічна характеристика властивостей мислення.

2.4. Природа індивідуальних відмінностей у мисленні. Індивідуально-психологічні особливості мислення, зумовлені нейродинамічними факторами. Індивідуальні особливості мислення (стратегії діяльності мислення, її спрямованість). Поняття «когнітивного стилю». Особистісні типи мислення. Креативність як психологічна основа індивідуальних відмінностей у мисленні.

2.5. Поняття «мова» та «мовлення». Функції мовлення. Психологічні механізми творення мовлення. Мовлення та мислення. Поняття «внутрішнього мовлення». Психолінгвістика як галузь вивчення психології мовної діяльності людини. Функціональні структури другої

сигнальної системи. Мовна діяльність і проблеми навчання. Мова і свідомість.

2.6. Поняття про уявлення та уяву. Класифікація уяви та уявлення. Види і прийоми уяви. Фізіологічні основи уяви. Уява та органічні процеси. Уява та фантазія. Розвиток уяви. Поняття творчості. Творчість як розв'язання творчих завдань. Творче натхнення. Психологічні проблеми навчання творчості. Творчий тренінг. Уява, фантазія, творчість в професійній діяльності психолога.

2.7. Поняття фантазії та творчості.

2.8. Психофізіологічні основи, види і прийоми уяви. Загадки та проблеми свідомості. Психіка як властивість мозку пізнавати навколишній світ. Поняття свідомого і підсвідомого. Самосвідомість особистості. Психологічні механізми розуміння та усвідомлення. Самоконтроль у сфері психічних явищ.

Змістовий модуль 2. Психологія особистості

Тема 3. Предмет та завдання психології особистості.

Психологічна природа особистості. Розвиток психіки та становлення особистості. Психологічна структура особистості

3.1. Предмет та основні завдання сучасної психології особистості. Поняттєво-категоріальний апарат психології особистості. Визначення та співвідношення ключових понять: «людина», «суб'єкт», «індивід», «індивідуальність», «особа», «особистість». Наукові підходи до психології особистості. Концепції особистості в різних психологічних школах.

3.2. Зв'язки та взаємозв'язки психології особистості з іншими науковими дисциплінами та галузями психології.

3.3. Основні принципи та методи дослідження особистості.

3.4. Чинники та рушійні сили розвитку особистості. Біологічні та соціальні фактори формування та розвитку особистості. Внутрішні суперечності як рушійні сили особистісного зростання. Погляди на гомеостаз та гетеростаз як чинники розвитку особистості в різних психологічних школах (психоаналіз, екзистенціалізм, гуманістична психологія).

3.5. Соціалізація: поняття, сутність і зміст. Основні принципи, етапи та механізми соціалізації особистості.

3.6. Активна діяльність і виховання як фактори формування особистості.

3.7. Психологічний зміст понять «розвиток», «розвиток психіки» і «розвиток особистості». Онтогенез і філогенез психіки.

3.8. Основні моделі вікового розвитку людини. Вікова періодизація розвитку людини. Показники виникнення особистості за О. Леонтєвим, Б. Ананьєвим, Г. Костюком тощо.

3.9. Онтогенез в концепціях вітчизняних психологів. Концепція психосексуального розвитку З. Фрейда, психосоціального розвитку Е. Еріксона, інтелектуального розвитку Ж. Піаже, Л. Виготського тощо.

3.10. Головні компоненти психологічної структури особистості у вітчизняних (Б. Г. Ананьєв, К. К. Платонов, С. Л. Рубінштейн) та зарубіжних (З. Фрейд, К. Юнг, Г. Меррей та ін.) психологічних концепціях.

3.11. Структурно-функціональні та індивідуально-психологічні характеристики особистості. Типове та індивідуальне в структурі особистості. Роль і місце задатків і здібностей у психологічній структурі особистості. Темперамент як біологічний фундамент особистості. Характер як каркас особистості. Природа характеру.

3.12. Спрямованість особистості: поняття, сутність, зміст, види. Джерела спрямованості. Потреби, нужда. Інтереси, особистісні прагнення, настанови. С. Рубінштейн, Е. Фромм, З. Фрейд, А. Маслоу, К. Роджерс щодо спрямованості особистості.

Тема 4. Свідомість, самосвідомість та рефлексивні характеристики особистості. Гармонія та відхилення у розвитку особистості.

Методологічні засади сучасних теорій особистості

4.1. Поняття свідомості та самосвідомості, історія наукових поглядів на природу людського самовідображення. Структура свідомості. Становлення самосвідомості в процесі онтогенезу. Вікові особливості формування самосвідомості.

4.2. Стаття: поняття, сутність, види та психологічна характеристика. Стаття біологічна і психологічна. Чоловіча та жіноча особистість.

4.3. Я-концепція та її складові. Образ Я як регулятивний механізм психічного життя. Формування та функції самооцінки в розвитку особистості. Види самооцінки.

4.4. Рефлексія в особистісному зростанні.

4.5. Життєвий шлях і життєвий світ особистості. Смыслова сфера особистості у різних психологічних концепціях (С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, Д. Леонтьєв, Е. Фромм, П. Тіллїх, Д. Бюдженталь, К. Роджерс та ін.).

4.6. Гармонійна особистість: ілюзії і дійсність. Поняття особистісної норми.

4.7. Особистість і агресія. Відхилення у розвитку особистості: поняття, зміст та причини.

4.8. Дитячі травми та їх віддалені наслідки.

4.9. Допомога психолога та самопомога під час особистісних розладів.

4.10. Методологічні засади психоаналітичних та неопсихоаналітичних теорій (З. Фрейд, Е. Фромм, К. Хорні, Е. Берн та ін.).

4.11. Аналітична психологія К. Г. Юнга та її значення для сучасної психології.

4.12. Відмінності індивідуальної психології А. Адлера від класичного фрейдизму.

4.13. Внесок теорії К. Левіна у сучасне розуміння суспільного та індивідуального розвитку особистості.

4.14. Феноменологічна психологія К. Роджерса. Характеристика екзистенціально-гуманістичних підходів до психології особистості А. Маслоу, Р. Мея, В. Франкла, Д. Бюдженталєя.

Змістовий модуль 3 Емоційно-вольова сфера особистості

Тема 5. Загальна характеристика афективної сфери особистості. Принципи та методи психології емоцій. Емоційні стани і фактори їх регуляції

5.1. Походження та функції емоцій. Емоції та розвиток особистості. Мотивація та емоції. Емоції і свідомість. Емоції та почуття.

5.2. Теорії емоцій: психоаналітична концепція афекту та мотивації, когнітивні теорії, периферична теорія емоцій, інформаційна теорія емоцій, теорія диференціальних емоцій.

5.3. Співвідношення емоцій і поведінки.

5.4. Емоції та тіло людини. Психосоматика.

5.5. Принципи диференційованості емоцій. Взаємодії компонентів емоцій. Утворення емоційних комплексів, емоційної комунікації.

Взаємодії систем адаптивності, емоційного зараження, саморегуляції. Вивчення експресивного компонента емоцій, емоційного переживання.

5.6. Психологічна характеристика, природа та властивості емоцій і почуттів. Онтогенез емоційної сфери людини. Види почуттів, їх характеристика. Динаміка та обумовленість емоційних явищ. Прояви емоцій та почуттів у поведінці людини.

5.7. Поняття емоційного стану в психології. Види емоційних станів (афект, стрес, настрій тощо) та їх характеристики. Методи вивчення емоційних станів та емоційності особистості.

5.8. Умови виникнення фрустрації. Реакції на фрустрацію. Депривація.

5.9. Стрес та його характеристика. Види та наслідки стресів. Профілактика стресу.

Тема 6. Загальні характеристики емоцій інтересу, радості, здивування, печалі, гніву. Теорії волі

6.1. Загальна характеристика емоцій: печалі, гніву, інтересу, радості і здивування. Їх суб'єктивне переживання, фізіологічні прояви, мімічне вираження та патерни поведінки. Джерела та активатори печалі, гніву і презирства, інтересу, радості і здивування.

6.2. Взаємозв'язок емоцій інтересу і радості з розвитком когнітивних процесів та інших емоцій.

6.3. Роль та функції емоцій печалі і гніву у житті людини. Різні підходи до вивчення агресії. Види та форми агресії. Причини агресивної поведінки. Профілактика агресії.

6.4. Схильність до певних емоцій. Патологічні емоційні стани. Причини емоційних розладів. Моделі емоційних розладів.

6.5. Воля як явище у філософських та психологічних підходах. Основні поняття та розвиток вчення про волю. Природа та функції волі.

6.6. Довільні і вольові дії, їх структура. Етапи вольової дії.

6.7. Зв'язок довільного управління з мовними сигналами. Форми довільного управління поведінкою: самодетермінація, самоініціація, самоконтроль, самообілізація.

6.8. Воля та пізнавальна сфера особистості.

6.9. Воля та емоційна сфера особистості.

6.10. Індивідуальні та статеві особливості емоційної сфери особистості. Методи вивчення вольових якостей особистості. Формування і розвиток вольових якостей особистості.

Тема 7. Функціональне призначення афективної сфери. Вольові якості особистості

7.1. Оцінювання і спонування. Афективна сфера (потяги, емоції, почуття і воля) як особистісне пізнання через самоспостереження. Основні функції емоцій: інформаційна, оцінювання, регуляція, керування.

7.2. Регулятивне значення емоцій і волі в самотворенні особистості. Афективна сфера – від потягів через емоції й почуття до волі формують самотворення особистості, визначають її життєвий шлях опосередковано через діяльність особистості.

7.3. Склад та структура вольових якостей. Загальні властивості вольових якостей: широта, сила і стійкість. Класифікація вольових якостей. Розвиток вольових якостей особистості.

7.4. Патологія волі. Розлади довільного управління психічними процесами. Порушення доцільності дій. Моторні розлади мови. Розлади довільних рухливих дій.

Змістовий модуль 4 Діяльність і поведінка особистості

Тема 8. Проблеми та методологічні основи структурного аналізу діяльності. Психологічний аналіз потребнісно-мотиваційної підсистеми діяльності та поведінки особистості. Психологічний аналіз операціональної підсистеми діяльності та поведінки особистості

8.1. Порівняльний аналіз психологічних теорій діяльності. Теорії та структура діяльності за С. Л. Рубінштейном і О. М. Леонтьєвим. Характеристика основних видів діяльності та зумовленість ефективності діяльності особистісними та індивідуально-психічними якостями. Психологічний аналіз понять цілей, потреб, мотивів, мотивацій діяльності та поведінки особистості.

8.2. Активність особистості та її джерела. Класифікація потреб. Потреби і мотиви. Мотиви та цілі діяльності. Класифікація мотивів поведінки і діяльності особистості. Спрямованість особистості.

8.3. Аналіз потребнісно-мотиваційної підсистеми діяльності та поведінки. Мотивація та пізнавальні процеси. Мотиви та емоційно-вольові процеси і навички. Джерела активності особистості. Класифікація потреб та мотивів поведінки і діяльності особистості.

8.4. Операціональна підсистема діяльності та поведінки особистості: поняття та складові.

8.5. Сучасні погляди психологічної теорії діяльності. Основні положення вивчення складу діяльності за С. Л. Рубінштейном, О. М. Леонт'євим: «мотив – діяльність», «ціль – дія», «задача – операція», «операція – функціонально-фізіологічна система». Психологічні теорії діяльності. Психомоторика в складі діяльності. Формування сенсомоторних навичок. Зумовленість дій головними ознаками праці. Співвідношення понять «знання», «навички» та «вміння». Формування навичок і вмінь.

Тема 9. Психологічний аналіз інформаційної підсистеми діяльності та поведінки особистості. Психологічний аналіз регулятивної підсистеми особистості

9.1. Інформаційна основа діяльності. Поняття про два інформаційні плани: актуальний і потенційний. Основні властивості заміщуваних знаків за М. К. Тутушкіним. Інформаційний аналіз діяльності за Б. Ф. Ломовим і В. Д. Шадриковим: психофізичний, оцінювальний, психологічний.

9.2. Сутність понять «образ», «знак», «мова», «код», «модель», «символ» в інформаційній підсистемі. Основні властивості заміщувальних знаків.

9.3. Психологічні аспекти обробки інформації та прийняття рішень. Процес інформаційного обслуговування діяльності, поведінки.

9.4. Обробка інформації в процесі прийняття рішень. Особливості процесу обробки інформації. Основні характеристики обробки інформації – об'ємні і швидкісні її параметри.

9.5. Загальна характеристика регуляторних процесів. Основні поняття: саморегуляція, діяльність і поведінка.

9.6. Слово у складі саморегуляції діяльності та поведінки. Психологічні проблеми надійності особистості. Психологічне забезпечення надійності професійної діяльності.

9.7. Індивідуальний стиль діяльності та професійна придатність. Загальна характеристика профпридатності. Загальні та визначальні ознаки індивідуального стилю діяльності.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, яка спрямована на розвиток культури наукового мислення, під час якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких учасники готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Викладач у процесі семінарського заняття оцінює доповіді і презентації, що підготували студенти, а також їх вміння аргументувати, відстоювати свою точку зору та приймати активну участь у дискусії. В таблиці 3 наведено план проведення семінарських занять.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 2. Психологія особистості	
<i>Тема 3.</i> Предмет та завдання психології особистості. Психологічна природа особистості. Розвиток психіки та становлення особистості. Психологічна структура особистості	«Соціалізація особистості» 1. Теоретичні аспекти вивчення соціалізації особистості. 2. Принципи соціалізації особистості. 3. Етапи та механізми соціалізації особистості
Змістовий модуль 3. Емоційно-вольова сфера особистості	
<i>Тема 5.</i> Загальні характеристики афективної сфери особистості. Принципи та методи психології емоцій. Емоційні стани і фактори їх регуляції	«Стрес на робочому місці» 1. Теоретичні та практичні аспекти вивчення емоцій. 2. Стрес та його характеристика. 3. Види та наслідки стресів. 4. Профілактика стресу
Змістовий модуль 4. Діяльність і поведінка особистості	
<i>Тема 8.</i> Проблеми та методологічні основи структурного аналізу діяльності. Психологічний аналіз потребнісномотиваційної підсистеми діяльності та поведінки особистості. Психологічний аналіз операціональної підсистеми діяльності та поведінки особистості	«Розвиток мотиваційної сфери особистості» 1. Аналіз потребнісно-мотиваційної підсистеми діяльності та поведінки. 2. Мотивація та пізнавальні процеси. 3. Мотиви та емоційно-вольові процеси і навички. 4. Джерела активності особистості. 5. Класифікація потреб та мотивів поведінки і діяльності особистості

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідних завдань. Шляхом практичної діяльності формуються ключові, спеціальні компетентності. Перелік практичних занять подано у табл. 4.

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
Змістовий модуль 1. Когнітивна сфера особистості	<i>Завдання 1.</i> Діагностика когнітивної сфери особистості. Обговорення результатів
	<i>Завдання 2.</i> Вивчення особливостей мислення. <i>Завдання 3.</i> Оцінка яскравості – чіткості уявлення (метод саморанжування)
Змістовий модуль 2. Психологія особистості	<i>Завдання 4.</i> Діагностика спрямованості особистості. <i>Завдання 5.</i> Методика визначення темпераменту та акцентуацій характеру (тести Г. Айзенка, Я. Стереляу, А. Бєлова, К. Леонгарда). Обговорення результатів
Змістовий модуль 3. Емоційно-вольова сфера особистості	<i>Завдання 6.</i> Дослідження синдрому «емоційного вигорання». <i>Завдання 7.</i> Обговорення питань, пов'язаних з профілактикою та запобіганням синдрому «емоційного вигорання». <i>Завдання 8.</i> Дослідження вольових якостей особистості. <i>Завдання 9.</i> Обговорення проблемних питань та розв'язання ситуативних завдань
Змістовий модуль 4. Діяльність і поведінка особистості	<i>Завдання 10.</i> Визначення особливостей діяльності та поведінки особистості. <i>Завдання 11.</i> Визначення найбільш раціональних моделей поведінки

5. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 5.

Таблиця 5

Завдання для самостійної роботи студентів та форми контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	3
Змістовий модуль 1. Когнітивна сфера особистості		
<i>Тема 1.</i> Загальна характеристика сенсорноперцептивних процесів. Увага. Пам'ять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Аналіз та підбір методик діагностики когнітивної сфери особистості	Захист завдання
<i>Тема 2.</i> Мислення. Уява та уявлення в творчій діяльності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання тесту «Визначення типу мислення»	Презентація результатів та захист завдання
Змістовий модуль 2. Психологія особистості		
<i>Тема 3.</i> Предмет та завдання психології особистості. Психологічна природа особистості. Розвиток психіки та становлення особистості. Психологічна структура особистості	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до семінарського заняття «Соціалізація особистості»	Захист завдання. Презентація
<i>Тема 4.</i> Свідомість, самосвідомість та рефлексивні характеристики особистості. Гармонія та відхилення у розвитку особистості. Методологічні засади сучасних теорій особистості	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття	Захист завдання
Змістовий модуль 3. Емоційно-вольова сфера особистості		
<i>Тема 5.</i> Загальна	Пошук, підбір та огляд літе-	Захист завдання

характеристика афективної сфери особистості. Принципи та методи психології емоцій. Емоційні стани і фактори їх регуляції	ратурних джерел за заданою тематикою; підготовка до семінарського заняття за темою "Стрес на робочому місці"	
<i>Тема 6.</i> Загальні характеристики емоцій інтересу, радості, здивування, печалі, гніву. Теорії волі	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття	Захист завдання. Презентація
<i>Тема 7.</i> Функціональне призначення афективної сфери. Вольові якості особистості	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до семінарського заняття за темою «Розвиток мотиваційної сфери особистості»	Захист завдання
Змістовий модуль 4. Діяльність і поведінка		
<i>Тема 8.</i> Проблеми та методологічні основи структурного аналізу діяльності. Психологічний аналіз потребнісно-мотиваційної підсистеми діяльності та поведінки особистості. Психологічний аналіз операціональної підсистеми діяльності та поведінки особистості	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття	Захист завдання. Презентація
<i>Тема 9.</i> Психологічний аналіз інформаційної підсистеми діяльності та поведінки особистості. Психологічний аналіз регулятивної підсистеми особистості	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття	Захист завдання

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни «Психологія» для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, рольові ігри (табл. 6 і 7).

Таблиця 6

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Загальна характеристика сенсорно-перцептивних процесів. Увага. Пам'ять	Міні-лекція з питання «Особливості уваги та пам'яті особистості»
<i>Тема 2.</i> Мислення. Уява та уявлення в творчій діяльності	Лекція проблемного характеру «Розвиток уяви особистості», робота в малих групах
<i>Тема 3.</i> Предмет та завдання психології особистості. Психологічна природа особистості. Розвиток психіки та становлення особистості. Психологічна структура особистості	Міні-лекція з питання «Вікова періодизація розвитку особистості»
<i>Тема 4.</i> Свідомість, самосвідомість та рефлексивні характеристики особистості. Гармонія та відхилення у розвитку особистості. Методологічні засади сучасних теорій особистості	Міні-лекція з питання «Наслідки психологічних травм, що отримані в дитинстві»
<i>Тема 5.</i> Загальна характеристика афективної сфери особистості. Принципи та методи психології емоцій. Емоційні стани і фактори їх регуляції	Міні-лекція з питання «Психосоматичні прояви у людини», робота в малих групах
<i>Тема 7.</i> Функціональне призначення афективної сфери. Вольові якості особистості	Лекція проблемного характеру з питання «Форми довільного управління поведінкою», кейс-метод
<i>Тема 9.</i> Психологічний аналіз інформаційної підсистеми діяльності та поведінки особистості. Психологічний аналіз регулятивної підсистеми	Лекція проблемного характеру з питання «Особливості обробки інформації та прийняття рішень людиною»

особистості	
-------------	--

Таблиця 7

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
<i>Тема 1.</i> Загальна характеристика сенсорно-перцептивних процесів. Увага. Пам'ять	<i>Завдання 1.</i> Діагностика когнітивної сфери особистості. Обговорення результатів	Робота в малих групах
<i>Тема 2.</i> Мислення. Уява та уявлення в творчій діяльності	<i>Завдання 2.</i> Вивчення особливостей мислення. <i>Завдання 3.</i> Оцінка яскравості – чіткості уявлення (метод саморанжування)	Робота в малих групах
<i>Тема 3.</i> Предмет та завдання психології особистості. Психологічна природа особистості. Розвиток психіки та становлення особистості. Психологічна структура особистості	Семінарське заняття «Соціалізація особистості»	Семінар в активній формі, презентація
<i>Тема 4.</i> Свідомість, самосвідомість та рефлексивні характеристики особистості. Гармонія та відхилення у розвитку особистості. Методологічні засади сучасних теорій особистості	<i>Завдання 4.</i> Діагностика спрямованості особистості. <i>Завдання 5.</i> Методика визначення темпераменту та акцентуацій характеру (тести Г. Айзенка, Я. Стереляу, А. Белова, К. Леонгарда). Обговорення результатів	Робота в малих групах. Кейс-метод
<i>Тема 5.</i> Загальна характеристика афективної сфери особистості. Принципи та методи психології емоцій. Емоційні стани і фактори їх регуляції	Семінарське заняття «Стрес на робочому місці»	Семінар в активній формі, презентація
<i>Тема 6.</i> Загальні характеристики емоцій інтересу, радості, здивування, печалі, гніву. Теорії волі	<i>Завдання 6.</i> Дослідження синдрому «емоційного вигорання». <i>Завдання 7.</i> Обговорення питань, пов'язаних з профілакти-	Робота в малих групах. Рольова гра. Мозкова атака

	кою та запобіганням синдрому «емоційного вигорання». <i>Завдання 8.</i> Дослідження вольових якостей особистості. <i>Завдання 9.</i> Обговорення проблемних питань та розв'язання ситуативних завдань	
--	---	--

Закінчення табл. 7

1	2	3
<i>Тема 7.</i> Функціональне призначення афективної сфери. Вольові якості особистості	Семінарське заняття «Розвиток мотиваційної сфери особистості»	Семінар в активній формі, презентація
<i>Тема 8.</i> Проблеми та методологічні основи структурного аналізу діяльності. Психологічний аналіз потребнісно-мотиваційної підсистеми діяльності та поведінки особистості. Психологічний аналіз операціональної підсистеми діяльності та поведінки особистості	<i>Завдання 10.</i> Визначення особливостей діяльності та поведінки особистості. <i>Завдання 11.</i> Визначення найбільш раціональних моделей поведінки	Робота в малих групах. Рольова гра

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Айзенк М. Психологія для починаючих [Текст] / М. Айзенк; пер. с англ. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2004. – 384 с.
2. Дружинин В. Н. Психологія : учебник для экономических вузов : [Текст] / В. Н. Дружинина. – СПб. : Питер, 2002. – 672 с.
3. Дубровська Д. М. Основи психології : навч. посіб. [Текст] / Д. М. Дубровська. – Львів : Світ, 2001. – 280 с.
4. Загальна психологія : підручник для студентів вищ. навч. закладів [Текст] / С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко. – К. : МАУП, 2001. – 256 с.
5. Корольчук М. С. Основи психології : опорні конспекти, схеми, методики [Текст] / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк, В. М. Марченко. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 320 с.

6. Максименко С. Д. Загальна психологія : [Текст] / С. Д. Максименко. – К. : ЦУЛ, 2004. – 272 с.
7. Психологія [Текст] : конспект лекцій для студентів / І. А. Мартинюк, О. В. Полозенко, В. І. Стахневич та ін. – К. : Вид. центр НАУ, 2006. – 80 с.
8. Столяренко Л. Д. Основы психологии : Практикум. [Текст] / Л. Д. Столяренко. – 7-е изд. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – 704 с.